

17 Dwie rewolucje w Rosji

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XXIV. I wojna światowa. Uczeń:

4) opisuje rewolucje i wojnę domową w Rosji.

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1914, 1915, 1916, 3 III 1917, 6/7 XI 1917, XI 1917 – III 1918, III 1918,
- postać: Włodzimierza Lenina,
- główne założenia programu politycznego Rządu Tymczasowego i bolszewików,
- postanowienia dekretów o pokoju i o ziemi oraz pokoju brzeskiego.

ROZUMIE

- pojęcia: rewolucja lutowa, Rząd Tymczasowy, rady delegatów robotniczych i żołnierskich, dwuwładza, bolszewicy, rewolucja październikowa, Rosja Radziecka, pokój brzeski, Duma, ofensywa Brusilowa, zamach stanu, aneksja,
- rolę propagandy jako środka umożliwiającego zdobycie władzy.

POTRAFI

- opisać sytuację polityczną i gospodarczą Rosji na początku XX w.,
- wymienić główne wydarzenia związane z przebiegiem działań zbrojnych na froncie wschodnim,
- wyjaśnić polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji,
- wskazać na mapie linie frontu wschodniego w poszczególnych latach konfliktu,
- opisać przebieg rewolucji lutowej i październikowej,
- scharakteryzować okres dwuwładzy w Rosji,
- opisać działalność Włodzimierza Lenina,
- wyjaśnić powody wzrostu poparcia dla bolszewików w społeczeństwie rosyjskim,
- opisać bezpośrednie następstwa rewolucji październikowej,
- omówić politykę wewnętrzną i zewnętrzną bolszewików po przejęciu władzy w Rosji,
- dostrzec wpływ jednostki na losy państw i społeczeństw na przykładzie działalności Włodzimierza Lenina.

CZAS ZAJĘĆ

2 godziny lekcyjne.

I. Wprowadzenie

Przypominamy sytuację polityczną i gospodarczą państwa rosyjskiego na początku XX w. Prosimy, by uczniowie, korzystając z informacji w podrzdziale *Kolos na glinianych nogach* (s. 124), wynotowali na karteczkach charakterystyczne dla Rosji problemy oraz wydarzenia poprzedzające wybuch wojny światowej.

Rozdajemy wszystkim uczniom schematy ► rankingu diamentowego (materiały dla nauczyciela). Ich uzupełnienie pozwoli ustalić, które problemy i wydarzenia mogły być dla Rosji szansą na przezwycięzenie trudności wewnętrznych i zewnętrznych, a które – stanowiły zagrożenie.

II. Rozwinięcie

Przypominamy stanowisko Rosji wobec wybuchu światowego konfliktu oraz plany polityczne, które car zamierzał dzięki niemu zrealizować.

Wykorzystując informacje z fragmentu podrzdziału *Upadek caratu* (s. 125), omawiamy przebieg działań zbrojnych na froncie wschodnim. Zwracamy uwagę na to, że początkowy entuzjazm Rosjan – tak jak Anglików czy Francuzów wobec wydarzeń na froncie zachodnim – szybko zgasł. W obliczu narastających klęsk, utraty kolejnych obszarów oraz pogarszających się warunków życia, poparcie dla cara i wojny szybko malało.

Sytuację miała zmienić przygotowana przez rosyjskie dowództwo ofensywa Brusilowa, jednak po początkowych sukcesach zakończyła się ona niepowodzeniem. Śmierć około miliona żołnierzy rosyjskich, będąca efektem tej jednej operacji wojennej, jeszcze bardziej zniechęciła obywateli do wojny, a odpowiedzialnością za wszystkie niepowodzenia obarczono cara.

Opisujemy przebieg rewolucji lutowej oraz jej skutki polityczne – abdykację cara i proklamowanie republiki oraz powstanie Rządu Tymczasowego.

Wieszamy na tablicy dwa plakaty: jeden z programem Rządu Tymczasowego, drugi z programem bolszewików ► . Prosimy, by na podstawie tekstów uczniowie wskazali zasadnicze różnice między tymi programami.

Następnie zachęcamy ich, aby wcielili się w role mieszkańców Rosji i stanęli przy plakacie, którego program bardziej do nich przemawia.

W sytuacji gdy większość stanie po stronie plakatu bolszewików, prosimy, aby uczniowie wyjaśnili, czym się kierowali, stając przy tym plakacie. Następnie pytamy o to samo osoby stojące po drugiej stronie.

Przedstawiamy okoliczności, w jakich zaczęły powstawać rady delegatów robotniczych i żołnierskich oraz specyfikę sytuacji politycznej w Rosji, panującej po rewolucji lutowej.

Tłumaczymy, kim byli bolszewicy, i zwracamy uwagę, że właśnie te argumenty, które przytoczono na plakacie z ich programem, spowodowały, że zaczęli oni zyskiwać coraz większe poparcie w społeczeństwie rosyjskim.

Informujemy, że decydującą rolę w procesie przejmowania kontroli nad radami delegatów robotniczych i żołnierskich odegrał przywódca bolszewików – Włodzimierz Lenin. Przybliżamy tę postać i wyjaśniamy, że działalność w Rosji umożliwili mu Niemcy.

Czytamy tekst źródłowy (s. 129) i wyjaśniamy rolę, jaką politycy niemieccy przewidzieli dla bolszewików i ich przywódcy w planie wyeliminowania Rosji z wojny.

Omawiamy okoliczności przybycia Lenina do Rosji, pierwszy okres jego działalności politycznej, przygotowania do rewolucji oraz wydarzenia nocy z 6 na 7 listopada 1917 r.

Analizujemy ilustrację ukazującą *Szturm na Pałac Zimowy* i wyjaśniamy, na czym polegał propagandowy przekaz tego obrazu.

Polecamy uczniom zapoznać się z podrozdziałem *Rosja Radziecka* (s. 129–130) i zwrócić uwagę na działania podjęte przez bolszewików w polityce wewnętrznej i zagranicznej.

Następnie informujemy, że ich zadaniem będzie znalezienie odpowiedzi na pytanie:

- Czy rewolucja październikowa spełniła oczekiwania społeczeństwa rosyjskiego?

W tym celu polecamy skorzystać z metody metaplanu ► .

III. Podsumowanie

Analizujemy karykaturę (s. 130, góra) i podejmujemy dyskusję na temat wpływu jednostki na losy państw i narodów.

Omawiając przekaz obrazu (s. 130, dół), zwracamy też uwagę na propagandową rolę sztuki, która znacznie łatwiej trafiała do – w większości niepiśmiennego – odbiorcy.

Metody kontroli

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 43).

Praca domowa

Ćwiczenie 1 (zeszyt ćwiczeń, s. 42).

Materiały dla nauczyciela

Ranking diamentowy

Metoda służąca hierarchizacji, czyli szeregowaniu informacji ze względu na ich ważność, a także pozwalająca na określanie istniejących między nimi zależności. Umożliwia ona doskonalenie umiejętności krytycznego myślenia, analizy, prezentacji i obrony własnego stanowiska. Uczy też efektywnego porozumiewania się, negocjowania, akceptacji innego niż własny punktu widzenia oraz doboru odpowiednich argumentów w dyskusji.

Przebieg pracy z wykorzystaniem rankingu diamentowego:

1. Nauczyciel dzieli klasę na grupy i przedstawia problem do rozwiązania.
2. Uczniowie dyskutują nad możliwymi odpowiedziami, a następnie dokonują ich hierarchizacji pod względem ważności.
3. Uszeregowane propozycje przybierają formę graficzną (w postaci diamentu).
4. Grupy prezentują efekty swojej pracy, wskazując też na zależności istniejące między poszczególnymi odpowiedziami.